

**ALACAĞIN TEMLİKİ SÖZLEŞMELERİNİN VERGİ USUL KANUNU MÜKERRER
MADDE 257/2 TEVSİK ZORUNLULUĞU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**
**ALACAĞIN TEMLİKİ SÖZLEŞMELERİNİN VERGİ USUL KANUNU MÜKERRER MADDE 257/2
TEVSİK ZORUNLULUĞU AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ**

Güray ÖĞREDİK
Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
Mazars&Denge Denetim YMM A.Ş.

Mali Pusula Dergisi, Temmuz 2005

1- GİRİŞ

Bilindiği gibi, 213 sayılı Vergi Usul Kanununun mükerrer 257'nci maddesinin birinci fıkrasının (2 numaralı bendinin) vermiş olduğu yetkiye istinaden Maliye Bakanlığı'nca ticari işlemler ve finansal hareketlerin taraflarının izlenmesi ve vergiyi doğuran olayın mali kurumların kayıt ve belgeleri yardımıyla tespit edilmesi amacıyla yayımlanan 320, 323, 324 ve 332 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile, 01.08.2003 tarihinden itibaren mükelleflerin 8.000.Yeni Türk Lirasını (320 sıra numaralı VUKGT ile 04.07.2003'De 01.08.2003'den geçerli olmak üzere 5.000 YTL olarak belirlenen bu tutar, 01.08.2003 tarihli 323 sıra numaralı VUKGT ile 01.08.2003'den itibaren geçerli olmak üzere 10.000 YTL'na yükseldikten sonra 332 sıra numaralı VUKGT ile 01.05.2004'den itibaren geçerli olmak üzere 8.000 YTL'na düşürülmüştür.) aşan tahsilat ve ödemelerini banka, özel finans kurumları ve Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü (PTT) aracı kılınarak yapılması gerektiği, ancak bankalar, özel finans kurumları veya PTT aracı kılınmak suretiyle tevsiki zorunlu olan 8.000.YTL'lık işlem tutarının belirlenmesinde faturada gösterilen meblağın esas alınacağı bu bedelin farklı tarihlerde ödenmesi halinde ise her bir ödemenin de tahsilat ve ödemenin yapılacağı kurumlardan geçirilmesi gerektiği belirtilmiştir.

2- YASAL MEVZUAT

Konu hakkında bugüne kadar 320, 323, 324 ve 332 sıra numaralı NUK Genel Tebliği yayımlanmıştır.

Bu düzenleme ile ticari işlemler ve finansal hareketlerin taraflarının izlenmesi ve vergiyi doğuran olayların mali kurumların kayıt ve belgeleri yardımıyla tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Vergi Usul Kanununun mükerrer 257 nci maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi ile Maliye Bakanlığına, mükelleflere muameleleri ile ilgili tahsilat ve ödemelerini banka veya benzeri finans kurumlarınca düzenlenen belgelerle tevsik etmeleri zorunluluğunu getirme ve bu zorunluluğun kapsamını ve uygulamaya ilişkin usul ve esaslarını belirleme yetkisi verilmiştir.

Kanunda belirtilen banka, 4389 sayılı Bankalar Kanununa göre banka adı altında Türkiye'de kurulan kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bankaların Türkiye'deki şubelerini, benzeri finans kurumu ise Bankalar Kanununun 20 inci maddesinin altıncı fıkrasında belirtilen özel finans kurumları olarak tespit edilmiştir.

Birinci ve ikinci sınıf tüccarlar, kazancı basit usulde tespit edilenler, defter tutmak zorunda olan çiftçiler, serbest meslek erbabı ile vergiden muaf esnafın kendi aralarında yapacakları ticari işlemleri ile nihai tüketicilerden (Türkiye'de mukim olmayan yabancılar hariç) mal veya hizmet bedeli olarak yapacakları 8.000.-Yeni Türk Lirasını aşan tahsilat ve ödemelerinin 01/08/2003 tarihinden itibaren banka veya özel finans kurumları aracı kılınarak yapılması ve bu kurumlarca düzenlenen dekont veya hesap bildirim cetvelleri ile tevsiki zorunludur. Tespit edilen tutarın altında kalan tahsilat veya ödemelerin banka veya özel finans kurumları aracılığıyla yapılması ihtiyaridir.

Tespit edilen tutarı aşan avansların da banka veya özel finans kurumlarınca düzenlenen belgelerle tevsiki zorunludur.

Tespit edilen tutarın üzerinde kalan işlemlerin tevsik zorunluluğundan kaçınmak amacıyla parçalara ayrılması kabul edilmeyecek, aynı günde aynı kişi veya kurumlarla yapılan işlemler tek bir ödeme veya tahsilat kabul edilecektir.

Vergi Usul Kanununun mükerrer 257 nci maddesinin (1) numaralı bendinin Maliye Bakanlığına verdiği yetkiye istinaden Bakanlıkça yayımlanan ve 243 ve 246 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliği ile bankalara düzenleme zorunluluğu getirilen, dekont veya hesap bildirim cetvelleri ile tevsik edilme zorunluluğu uygulaması eskiden olduğu gibi devam edecektir. Özel finans kurumları da bu tebliğin yayımı tarihinden itibaren üç ay içinde sözü edilen genel tebliğlerde belirtilen usul ve esaslar ile aynı bilgileri içeren dekont veya bildirim cetvelleri düzenlemek zorundadır.

Tevsik zorunluluğu kapsamına giren kişiler ile nihai tüketicilerin genel ve katma bütçeli idareler ile döner sermaye işletmelerine yapacakları ödeme veya tahsilat işlemlerinin banka veya özel finans kurumlarınca düzenlenen belgelerle tevsiki zorunlu bulunmamaktadır.

Toplam tutarı 8.000.-Yeni Türk Lirasını aşan her türlü mal ve hizmet bedeli, avans, depozito, pey akçesi gibi ödeme veya tahsilatları tevsik zorunluluğu kapsamındadır.

Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü, (PTT) aracılığıyla yapılacak tahsilat ve ödemeler de 323 sıra numaralı VUK Genel Tebliği ile tevsik kapsamına alınmıştır.

Yukarıda belirtilen kurumlar aracı kılınmak suretiyle; havale, çek, kredi kartı ve bu kurumlar aracılığıyla tahsil edilen senetler gibi bankacılık araçları kullanılarak yapılan ödemeler ve tahsilatlar karşılığında dekont veya hesap bildirim cetvelleri düzenlendiğinden tevsik edilmiş sayılacaktır. Banka ve özel finans kurumlarının internet şubeleri üzerinden yapılan işlemlerde aynı kapsamdadır.

Tevsik zorunluluğu kapsamına giren kişiler ile nihai tüketicilerin genel ve katma bütçeli idareler ile döner sermaye işletmelerine yapacakları ödeme veya tahsilat işlemlerine ilave olarak 323 sıra numaralı VUK Genel Tebliği ile aşağıdaki kurum ve kuruluşlarda yapılan işlemler de ilave edilmiştir.

1-Sermaye piyasası aracı kurumlarında,

2-Yetkili döviz müesseselerinde,

3-Noterlerde,

4-Tapu idarelerinde

yapılan işlemlere konu ödeme ve tahsilatların belirtilen kurumlar aracı kılınarak yapılması zorunlu bulunmamaktadır.

Söz konusu tebliğlerle mükelleflerin ticari işlemleri ile nihai tüketicilerden mal veya hizmet bedeli olarak yapılacak tahsilat ve ödemelerin tevsik zorunluluğunda olduğu belirtilmiştir.

Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere, tevsik kapsamında olan mal ve hizmet bedelinin 8.000 Yeni Türk Lirasını aşması yeterli olacaktır. Bir başka ifadeyle faturada gösterilen meblağın tevsik kapsamındaki tutarı aşması yeterlidir. Bu bedelin farklı tarihlerde ödenmesinde her bir ödemenin tahsilat ve ödemenin yapılacağı kurumlardan geçirilmesi gerekecektir.

Örnek: Mükellef A, 30.000.Yeni Türk Lirası bedelindeki bir malını satmış ve bunun faturasını düzenlemiştir. Ancak malın bedeli 5 taksit halinde ödenecektir. Fatura bedeli belirlenen limiti aştığından taksit tutarları banka, özel finans kurumları ve PTT aracılığıyla ödenecektir.

İşletmelerin kendi ortakları ile diğer gerçek ve tüzel kişilerle olan ve herhangi bir ticari içeriği olmayan nakit hareketlerinde işlem tutarı 8.000 Yeni Türk Lirasını aşılıyor ise bunlar da tevsik kapsamında olacağından banka, özel finans kurumları veya PTT aracılığıyla tahsilat ve ödemeler yapılacaktır.

Örnek: A işletmesi ortağı olan B işletmesinden nakit olarak borç almıştır. Bu borç ticari bir içeriği olmamakla beraber nakit hareketi söz konusu olduğundan bedelin 8.000 Yeni Türk Lirasını aşması halinde tahsilat ve ödemeler banka, özel finans kurumları ve PTT aracılığıyla yapılacaktır.

Vergi Usul Kanunu`nun 236 ncı maddesi hükmüne göre, serbest meslek erbabı hizmeti tamamlamasına müteakiben yaptığı tahsilat için serbest meslek makbuzu düzenlemektedir.

Serbest meslek erbabı da mesleki faaliyetlerine ilişkin ve tutarı 8.000 Yeni Türk Lirasını aşan her türlü tahsilatlarını banka, özel finans kurumu veya PTT aracılığıyla yapıldığını tevsik etmek zorundadır.

Genel ve Katma Bütçeli İdareler, İl Özel İdareleri, Belediyeler ile bunların teşkil ettikleri birlikler, Kanunla kurulan diğer kamu kurum ve kuruluşları, kamu kurumu niteliğindeki mesleki kuruluşlara ait veya tabi olan veyahut bunlar tarafından kurulan ve işletilen müesseseler ile döner sermayeli kuruluşlar veya bunlara ait veya tabi diğer müesseseler tarafından yapılan ihale işlemlerine ilişkin yatırılması gereken teminat tutarları, belirtilen limiti aşsa bile bunlara ilişkin ödeme ve tahsilatların; banka, özel finans kurumları veya Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü aracı kılınarak yapılması zorunluluğu bulunmamaktadır.

Tevsik zorunluluğuna uymayan her mükellefe her bir işlem için işlem bedeli üzerinden % 5 nispetinde özel usulsüzlük cezası kesilecektir. (V.U.K. Mük. Md. 355)

3- ALACAĞIN TEMLİKİ KAVRAMI

Alacağın temliki, alacağı devreden ile alacağı devralan arasında yapılan bir sözleşme (temlik sözleşmesi) ile alacağın, alacağı devralana geçirilmesini ifade eder. Borçlu, temlik sözleşmesinin dışındadır; onun, sözleşmenin yapılmasına katılması gerekmez. Ancak temlikin borçluya bildirilmemiş olması, temlikten haberdar olmayan borçlunun iyi niyetle eski alacaklıya ödemede bulunmasına neden olabilir ve bu ödeme geçerlidir.

Temlik bir bedel (ivaz) karşılığında yapılmışsa, yani alacak satılmışsa (factoring'de böyledir), alacağı devreden kimse, temlik zamanında alacak hakkının varlığını garanti etmiş sayılır. Fakat, ayrıca taahhüt etmiş (üstlenmiş) olmadıkça, borçlunun aczinden (ödeme gücünden) sorumlu değildir.

Alacağın temlikinin, geçerlilik şartları şunlardır:

a) Yazılı temlik sözleşmesi: Temlik sözleşmesi, yazılı şekilde yapılmalıdır. Bunu için, sadece alacağı temlik edenin imzasının bulunması yeterlidir.

b) Alacağın temlikinin yasaklanmamış olması: Alacağın temlik edilmesi kanun veya sözleşme hükümlerine göre veya işin niteliği gereği yasaklanmamış olmalıdır.

Alacağın temliki, borçlunun rızası dışında gerçekleşmektedir. Fakat temlik sonucunda borçlunun

durumunun eskiye oranla kötüleşmemesi gerekir. Bu nedenle borçlu, temlik öğrendiği zaman eski alacaklıya karşı sahip olduğu tüm itiraz ve defileri (savunmaları), yeni alacaklıya karşı da ileri sürebilir.

Diğer taraftan borçlu, temlik öğrendiği zaman temlik edene karşı muaccel bir alacağa sahip ise, bu alacağını, yeni alacaklıya karşı olan borcuyla takas edebilir. Böylece alacağın temlikinde, takasın şartlarından olan karşılıklılık esasından vazgeçilmektedir.

4- ALACAĞIN TEMLİKİ TEVSİK ZORUNLULUĞU UYGULAMASINDA KABUL EDİLEBİLİR Mİ?

İstanbul Defterdarlığı Usul Gelir Müdürlüğü tarafından verilen 10.03.2004 tarihli ve B.07.4.DEF.0.34.20/VUK-Mük.257 sayılı muktezası aşağıdaki gibidir.

"323 sıra numaralı Vergi Usul Kanunu Genel Tebliğinin Tevsiki Zorunlu Olmayan Ödemeler ve Tahsilatlar başlıklı 4'üncü maddesinde ise," Tevsik zorunluluğu kapsamına giren kişiler ile nihai tüketicilerin genel ve katma bütçeli idareler ile döner sermaye işletmelerine yapacakları ödeme veya tahsilat işlemlerine ilave olarak aşağıdaki kurum ve kuruluşlarda yapılan işlemler de ilave edilmiştir.

- 1- Sermaye piyasası aracı kurumlarında,
- 2- Yetkili döviz müesseselerinde,
- 3- Noterlerde,
- 4- Tapu idarelerinde

yapılan işlemlere konu ödeme ve tahsilatların belirtilen kurumlar aracı kılınarak yapılması zorunlu bulunmamaktadır." denilmektedir.

Bu durumda, yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde şirketinizce 10.000.000.000.-Türk Lirasını aşan bir alacağınızın Borçlar Kanununun 162'nci maddesine göre düzenlenen temlik sözleşmesi ile bir başkasına devir edilmesi halinde söz konusu temlik sözleşmesinin noterde düzenlenmesi koşulu ile yapılacak borç ödemesinin banka, özel finans kurumu veya PTT aracı kılınmadan tevsik edilmesi mümkün bulunmaktadır."

5- SONUÇ:

Görüldüğü üzere noter huzurunda gerçekleştirilecek bir alacağın temlik sözleşmesi ile bir borçlunun , alacaklısına olan 8.000 YTL'nin üzerindeki bir borcunu kendi alacağını devretmek suretiyle ödemesinin VUK Mük.Md.257/2 ve Maliye Bakanlığı'nca yayınlanan ilgili VUK Genel Tebliğlerine göre yasal bir sakıncası bulunmamaktadır